

DELO

GLASILO KOMUNISTIČNE PARTIJE T.O.

Leto VIII. št. 86 (415)

Trst - Sobota, 22. septembra 1956

Beograjski procesi

Iz tehničnih razlogov nam ni bilo mogoče objaviti nekaterih člankov v zvezi z beograjskimi procesi in resolucijo NSZ, ki jih je v prejšnjih tednih objavil «Il Lavoratore». Da bodo naši bralci v celoti na tekočem, jih objavljamo v današnji posebni prilogi.

Nedavno so se vršili v Beogradu procesi, na katerih so bili obtoženci jugoslovanski komunisti, ki so se po resoluciji Informacijskega urada zatekli na Češkoslovaško, v Bolgarijo, Albanijo in Romunijo. Zapustili so vse, domovino, položaje, družine, prijatelje, ker so verjeli v pravilnost stališča, ki ga je zavzela Komunistična partija Sovjetske zveze in vse mednarodno komunistično gibanje. V tujini so delali pri časopisih v hrvaškem in srbskem jeziku, ki so se pošiljali v Jugoslavijo in tudi na naše Ozemlje ter na radijskih postajah, kjer so vodili oddaje za Jugoslavijo.

Po vzpostavitvi normalnih odnosov med Sovjetsko zvezo, deželami ljudske demokracije in Jugoslavijo se mislili, da je prišel trenutek, ko se lahko vrnejo v domovino prepričani, da bodo našli delo, mir in svobodo. Bili so pa aretirani, vrženi v zapor, zasliševani, gnani na proces in obsojeni na stroge kazni. To se je zgodilo z uredniki «Nove Borbe» iz Prage Milutinom Rajkovičem, obsojenim na 8 let, ing. Prodanovičem na 5 let, Nikolajevičem na eno leto, Radimirom Hajdanovičem na 19 mesecev. Tretji je jugoslovanski komunist, ki se je vrnil iz Bolgarije. Dva jugoslovanska komunisti Slobodan Pauljevič, ki se je vrnil iz Romunije in Jože Marković iz Albanije sta bila sojena in obsojena na 5 odnosno 6 let zopora.

Drugi jugoslovanski komunisti, ki so se vrnili v Jugoslavijo iz Madžarske, so v zaporu v pričakovanju procesa in obsojbe.

Buržoazni tisk je izjavil, da so bili jugoslovanski komunisti, ki so se zatekli v Prago, izgnani iz Češkoslovaške in izročeni jugoslovanskim oblastem in da je ista usoda doletela jugoslovanske komuniste politične begunce na Madžarskem. Naša partija je nemudoma pisala obema bratskima partijama in vprašala za podrobna pojasnila, da bi odgovorila na to nesramno kleveto.

Ni dvoma, da so te vesti ustvarile globok, mučen in ogorčen vtis med našimi tovariši in prijatelji, s katerimi se mi popolnoma strinjamo.

Po prelomu, ki je nastal po resoluciji I. U. julija 1948 so bili v Jugoslaviji aretirani tisočji «kominformistov»; med njimi številni Italijani, ki so spoznali zapore in mučenja. Po izjavah tajnika notranjega ministrstva Stefanoviča jih je še v zaporih okrog 1.385. Mi smo že obsodili to dejstvo in zahtevali zanje svobodo, kot jo zahtevamo za vse zaprte revolucionarje.

Drugi tisoči so bili internirani v koncentracijska taborišča — in tržiški tovariši vedo kaj o tem — kjer so živeli v pogojih, ki smo jih mi razkrili v našem tisku na podlagi objektivnih pričevanj. Danes, kot kaže, so bila taborišča odpravljena.

«Kominformisti» izpuščeni iz zaporov in koncentracijskih taborišč ne morejo imeti lahkega življenja. Zadostuje, da se spomnimo na glasovito poročilo Nikole Rackija, tajnika Zveze komunistov za reško okrožje, ki je v zvezi z «delovanjem sovražnika» (glej «La Voce del Popolo» z dne 10. aprila 1956) izjavil, da «nam mora biti jasno, da so oni (kominformisti, op. ur.) izdajalci sedaj, kot so bili prej in zato ne moremo govoriti o spremembi našega držanja do njih; nasprotno, boriti se moramo vsakodnevno proti njihovu vplivu, da ne bi bili rehabilitirani ne politično in ne socialno». Pričakovali smo preklica od zgoraj, toda namesto preklica je prišla vest o procesih, ki potrjujejo kar je izjavil tajnik Racki.

V Varšavi je bil jugoslovanski poslanik bolj iskren. Ko so se mu predstavili nekateri emigranti in izjavili, da se želijo vrniti, jim je odgovoril, da bodo ob svojem prihodu aretirani in sojeni zaradi veleizdaje, protisocialističnih in prevratniških dejavnosti proti jugoslovanski državi. Ne vemo, če so to opozorilo prejeli tudi drugi jugoslovanski emigranti, ki so se vrnili iz Češkoslovaške, Madžarske, Bolgarije, Romunije in Albanije.

Ni torej ne odpuščanja in ne amnestije. Meč «pravice» mora biti neizprosna. Tisti, ki so «grešili» po mednarodnih izjavah morajo osebno plačati.

Nobene rehabilitacije, ne politične, ne moralne. Madež bo ostal za vedno, v npravnem spričevalu in politični biografiji. Izdali so in bodo ostali izdajalci. So tisti, ki plačajo danes in so tisti, ki bodo plačali jutri. Toda vsi morajo plačati. V tem položaju so tudi slovenski «kominformisti» našega Ozemlja. Njih ni mogoče aretirati, zasliševati, soditi in obsoditi, ker niso jugoslovanski državljani. Sicer bi imeli procese v serijah. Toda potencialno so krivci in obtoženci. «Gorje premagancem!» torej.

Jugoslovanski voditelji so imeli mnogo zadoščenj: samokritike, reparacije, poveljevanje. Od njih se ni zahtevala najmanjša samokritika. Sedaj udarjajo brez usmiljenja tiste, ki se vračajo in ki so krivi, da so bili zvesti mednarodnemu komunističnemu gibanju.

Ti dogodki prav gotovo ne prispevajo k premostitvi zadržkov in nezaupnosti, ki ostajajo v naših vrstah do režima in njegovih ljudi v bližnji deželi.

Nekdo je hotel opravičiti te procese in tudi obsodbe. To so redki primeri moralne perversije in političnega masohizma.

Toda vse to vsebuje lekcijo: kar se je zgodilo in se godi nas mora naučiti misliti in soditi z lastno glavo, na podlagi dejstev, objektivno, brez mitov in dogem, imajoč vedno v vidu interese našega delavskega razreda, našega prebivalstva, socializma, v duhu proletarskega internacionalizma, kot so nas učili Pittoni in Učekar, Curiel in Tomažič, Frausin in Kolarič.

V tem duhu in v želji, da prispevamo k pomiritvi, ki se sedaj udeležuje in da zmanjšamo nezaupanja in pridržke, ki so posebno poudarjeni pri tržiških komunistih, Slovencih in Italijanih, zahtevamo, da se zaporniki osvobodijo, da se politični emigranti lahko vrnejo in imajo vsi možnost, da se pridružijo svojim družinam in se vključijo v delo, v socialno in politično življenje. Tako se bo resnično in iskreno delalo, brez domišljavosti in maščevalnosti za enotnost in zmago skupne stvari, kateri se prav gotovo ne služi s procesi, kot so bili nedavni v Beogradu in niti ne z brutalno diskriminacijo, kot je tista, ki jo oznanja tajnik Zveze komunistov na Reki.

CARNIO

Resolucija N.S.Z.

Vodstvo NSZ je objavilo naslednjo resolucijo, ki jo je objavil tudi «Il Lavoratore»:

Neodvisna socialistična zveza v Trstu se pridružuje protestu komunističnih, socialističnih in demokratičnih delavcev proti reakcionarni in izvalni politiki voditeljev Nemške federalne republike ki je povzročila prepoved nemške komunistične partije. Ta dogodek odkriva politično usmerjenost, ki je nevarna za notranji politični ter socialni razvoj in za mednarodni mir. Pristaši NSZ izražajo svojo solidarnost članom nemške KP.

Vodstvo NSZ v Trstu izraža svoje zadovoljstvo nad pobudo za doseg združitve socialističnih strank. Ta dogodek odpravlja nujnim zahtevam in težnjam širokega dela italijanskega delavskega razreda. To je dokaz enotnosti interesov delavcev, socialističnih in demokratičnih teženj in zahtev delovnih množic.

Socialistična združitev pomeni možnost širše enotne akcije v sindikalni borbi, v občinskih in pokrajinskih svetih ter v parlamentu glede osnovnih vprašanj, ki zanimajo delavce, in glede vprašanj mednarodne pomiritve in mira.

Z obžalovanjem mora vodstvo NSZ ugotoviti, da komunistična partija Tržaškega ozemlja ne daje tistega pozitivnega prispevka, katerega imajo trža-

ški delavci pravico pričakovati in kar je v očitnem nasprotju s sedanjo konstruktivno usmeritvijo politike italijanske in drugih komunističnih ter socialističnih strank.

Zadržanje tukajšnje KP dokazuje — kar izhaja tudi s stališč raznih člankov, objavljenih v zadnji številki lista «Il Lavoratore» da se del voditeljev te stranke ne more na noben način sprizniti s sedanjim razvojem mednarodnega komunističnega gibanja po obsodbi stalinističnih koncepcij in metod. To je tisti del, ki je v letih od 1948-55 izvajal najbolj besno propagando in tudi «fizično» kampanjo proti nasprotnikom kominformistične politike.

Poleg tega, kaže, da ti elementi globoko obžalujejo preklc in obsodbo kominformističnih resolucij iz leta 1948 in 1949.

Zdi se, da odkritja zakulisij te politike in njenih možnih usodnih posledic, ki so brezdvomno pretresle vsakega pravega komunističnega borca za delavski razred in mu zastavila vrsto političnih, ideoloških in tudi moralnih vprašanj, da jih reši, se niso niti dotaknile zavesti teh voditeljev, kateri sedaj celo odkrito zahtevajo za sebe neke vrste «široko avtonomijo», da bi nadaljevali po stari poti.

Za njih torej zadnji zgodovinski dogodki niso odprli nove in

širše perspektive za delavsko komunistično, socialistično in splošno demokratično napredno gibanje, ki zastavlja številna resna vprašanja pred komunisti in aktivne pristaše vsakega naprednega gibanja. Ti voditelji sploh ne pomislijo, da je treba sedaj prispevati za skupno sodelovanje vseh gibanj, ki težijo k socialnemu napredku in miru, pri čemer se ne smejo upoštevati stari in novi spori. Oni ne pomislijo, da je danes mogoča in potrebna edino delitev med naprednimi in konservativnimi, reakcionarnimi silami. Pač pa se zdi, da oni raje ponavljajo in oživljajo «argumente», ki lahko delijo in razbijajo tudi njihovo lastno stranko. Zadržujejo se raje na vprašanjih nacionalizma v očitno zadovoljstvo vsega filofašističnega in reakcionarnega tiska našega področja in nudijo krajevnim reakcionarnim silam tisto gradivo, ki si ga požrešno žele in ki jim je vedno služilo, da ne bi pripustili k javnem življenju tržaške delavce in ljudske množice.

Takšna stališča krajevnih KP predstavljajo resno oviro na poti tako potrebne utrditve ljudskih vrst, za kar ne manjka objektivnih pogojev v sedanjem političnem razvoju in v perspektivah italijanskega in mednarodnega delavskega gibanja.

Komentar tovariša Vidalija

4. septembra se je sestalo vodstvo NSZ v Trstu in odobrilo resolucijo, ki obsoja prepoved KP Zahodne Nemčije in pozdravlja pogajanja za zedinjenje socialističnih sil. Toda največji del resolucije je posvečen naši partiji. V njej se izraža obžalovanje, da ne nudimo tistega pozitivnega doprinosa konstruktivni smeri ostalih komunističnih, socialističnih in naprednih gibanj v svetu, ki ga imajo tržaški delavci pravico pričakovati.

To neosnovano obtožbo so nam naprtli, ker je naš tedenik «Il Lavoratore» napisal več člankov kritike voditeljem NSZ in verjetno se obtožba nanaša tudi na moj članek, podpisan «Carnio», v katerem se je zahtevala amnestija za «kominformiste», ki so v zaporih v Jugoslaviji, ukinitve procesov proti tovarišem, ki se vračajo iz tujine in odpravo sleherne diskriminacije na škodo tovarišev, ki so se v preteklosti, prepričani, da služijo mednarodnemu komunizmu, borili proti sedanjim voditeljem Jugoslavije. Po mnenju voditeljev NSZ bi bili morali verjetno opravičiti in odobriti zapiranje, obsodbe in diskriminacije proti našim tovarišem, dokazujoč na ta način politično občutljivost, človeško solidarnost in... duh sloge! Predvsem moramo opomniti, da se je «Il Lavoratore» vedno omejil na to, da je odgovarjal kot je bilo potrebno na članke in napade proti naši partiji in njenemu sekretarju s strani «Corriere di Trieste», ki je, kot «Primorski dnevnik», glasnik NSZ. Po mnenju nekaterih bi bili morali držati udarce sprejeti podtikanja in... se samokritizirati. Odgovorili smo in odgovorili bomo tudi v bodočnosti in nikoli ne bomo skrivali naših mnenj, posebno ne o dogodkih, ki se nas od blizu tičejo.

Resolucija NSZ se vrača na «besne propagandistične in tudi fizične kampanje» proti njim. Mi se spominjamo tudi tistega, kar se je zgodilo v Jugoslaviji, v coni B in v Trstu. Trdimo pa lahko eno stvar: nismo morili, nismo mučili, nismo denuncirali, nismo poslali v zapor nikogar.

Po trditvah resolucije NSZ si upamo zahtevati «neke vrste široko avtonomijo», da bi nadaljevali po stari poti. Res je, med tovariši, ki zagovarjajo spremenitev naše partije v avtonomno federacijo KPI so nekateri, ki razpravljajo o mejah te avtonomije. V zvezi s tem so razna mišljenja, o katerih se razpravlja v tisku in v partiji. Toda vse to je čisto naša stvar in drugi bi morali spoštovati pogoje, da se ne vmešavajo v stvari, ki se njih ne tičejo. Če se za staro pot misli na pot, po kateri smo hodili po letu 1948 in ki je pot proletarskega internacionalizma, razredne borbe, zvestobe marksistično-leninističnim načelom, tedaj lahko trdimo, da bomo nadaljevali po isti poti. Res se ne čutimo vračati se na pot pred letom 1948.

Po mnenju resolucije NSZ se za nas ni odprla nova, večja perspektiva za delavsko komunistično, socialistično in splošno demokratično napredno gibanje. Mi ne mislimo — vedno po mnenju NSZ — združiti vsa gibanja, ki težijo k socialnemu napredku in miru iznad starih in novih nesoglasij.

Borili smo se in se borimo, čeprav so nam določeni stari spomini vedno v oviro, da se pridružimo slehernemu demokratičnemu in naprednemu gibanju, da združimo vse delovne ljudi v eno samo sindikalno organizacijo, da združimo demokrate v eno samo fronto socialnega odprta, da združimo antifasiste, da vedno tesneje združimo Slovence in Italijane — in tej častni nalogi smo posvetili največjo skrb — na podlagi enakosti v borbi proti izkoriščanju, proti reakciji, proti slehernemu nacionalizmu in za mir. To delamo pozabljajoč na stare in nove spore, iščoč

vedno kar nas združuje in ne tega, kar nas deli, pripravljeni, da pozabimo na krivice in žalitve. Toda istočasno nismo pripravljeni prenašati poniževanja, objestnosti in izsiljevanja. Nismo se pripravljali samokritizirati za napake, ki jih nismo zagrešili.

Mi raje ponavljamo — po mnenju resolucije o kateri govorimo — in ponovno vlačimo na dan «argumente», ki bi mogli razdvojiti in razbiti tudi našo partijo ter se zadržujemo na vprašanjih nacionalizma.

Zadostovalo bi prelistati njihov krajevni in zunanji tisk, ki vsakodnevno vlačijo na dan «argumente» za razbijanje in razkosanje našega gibanja. Kolikokrat so nas ti gospodje proglasili za mrtve in pozivali naše člane, naj se uprejo in izženejo vodstvo? Kolikokrat so nesramno in napadalno posegali in posegajo v naše zadeve?

Za to trditvijo se skriva nji-

hova želja za razbitje naše partije, kar so leta dolgo sanjali. Zadrževati se na vprašanjih nacionalizma pomeni vračati se v dobo pred letom 1948, trditi, da so bile politične impostacije preteklosti pravilne in... marksistične, sanjati o povratku v tiste čase, ko se je hrabil en nacionalizem in se spravljal v besnost drugi.

Verjetno je naša sedanja neodpušljiva «krivda» v tem, da se nočemo povrniti v tiste čase!

Mi smo pripravljeni stisniti roko vsem, ki se borijo za demokracijo in napredek — in mnogo jih je že s katerimi skupno korakamo — na podlagi enakosti v pravicah in dolžnostih, brez poniževanj, diskriminacij in nasilnosti z nobene strani, odstranjujoč sleherno domišljavost in na podlagi resne in vedre kolektivne kritike preteklosti in sedanjosti z edinim ciljem, da okrepiamo tržaško delavsko gibanje, da podčrtamo njegov razredni in internacionalistični značaj, da določimo širše perspektive za združitev vseh Tržačanov, Slovencev in Italijanov, v borbi za demokracijo in socialni napredek. Pripravljeni smo storiti vse to na podlagi načela o «nevmešavanju» v notranje zadeve partije in organizacije, zahtevajoč istočasno, da se spletkar, intrigant, dvolična igra odpravijo.

VITTORIO VIDALI

K članku „Borbe“

«Corriere di Trieste» je v celoti objavil članek «Borbe» v zvezi z beograjskimi procesi in zadržanju določenih dežel in nekaterih tujih listov. To je storil, da bi «olajšal razumevanje» svojim bralcem in mi ga tudi objavljamo, da bi omogočili razumevanje našim tovarišem in prijateljem. Članek ni samo napisan proti nam, saj se o nas govori šele na koncu članka, ker se nam ne čudijo — res se zelo dobro poznamo — marveč za kakšno deželo ljudske demokracije in kakšen časopis, kot je na primer moskovski «Pravda» in pariški «Humanité», ki sta si dovolila objaviti vest o beograjskih procesih ne da bi očitno dodala tega, kar pravi «Borba» in sta s tem skušala politično opravičiti bivše jugoslovanske kominformiste.

Po mnenju «Borbe» so jugoslovanski kominformisti bojzljivi in slabi in delno tudi moralne propalice, karieristi in špekulanti. Oni so Stalinovi agenti, tipični produkt Stalinove politike in imajo zato vse značilnosti, ki jih je imel Stalin. Kot s takšnimi je treba tudi postopati, torej, pravilno je, da jih 1400 ostaja v zaporih, prav ima tisti tajnik z Reke, ki priporoča, da se z njimi postopa kot z izdajalci, renegati, ne vrednimi politične, moralne in socialne rehabilitacije in tisti, ki se vračajo morajo biti sojeni in obsojeni. Po mnenju «Borbe», kdor je proti tej «politiki» se še vedno strinja s Stalinovo politiko. Ni mogoče imeti enega zadržanja v zvezi s Stalinovo politiko in drugega v zvezi s to emigracijo, ki se je borila proti Jugoslaviji!

Toda ti bivši kominformisti so govorili, pisali in delali stvari, ki smo jih delali mi vsi, ki so jih govorili, pisali in delali

naši slovenski tovariši. Kakšna razlika je med uredniki «Nove Borbe» in uredniki našega «Dela»? Med slovenskimi voditelji in člani našega Ozemlja in tistimi v notranjosti Jugoslavije in politično emigraciji? Dejstvo, da niso jugoslovanski državljani, jih ne opravičuje pred obtožbami «Borbe» in niti ne pred značilnostmi, ki jih «Borba» pripisuje jugoslovanskim tovarišem.

Metoda, prikazovati ljudi, ki so v opoziciji kot volhune, nemoralne, saboterje, moralne propalice, špekulante, karieriste, sovražnike ljudstva je metoda, ki jo je obsodil XX. kongres KPSZ skupno z metodo «izpovedi». Slabo delajo tisti, ki jo še nadalje izvajajo.

Za nas so bivši jugoslovanski kominformisti dobri tovariši, vredni našega spoštovanja in naše solidarnosti. Sedaj še bolj kot kadar so bili prosti. Oni so tisti, ki so najbolj trpeli in trpijo zaradi vsega kar se je zgodilo. Vračajo se in se s priznanjem svojih napak želijo le ponovno vključiti v delo, izgradnjo, politično in socialno življenje, da bi dokazali, da je njihova samokritika iskrena. Postopati z njimi kot s premaganci, postavljati jih vsakodnevno v sramoto, postavljati jih ob vsaki priložnosti na sramotni oder, poniževati jih, je slabo dejanje, ki pokazuje malo velikodušnosti, pomanjkanje čuta humanosti, maščevalnost, ki gotovo ni marksistična.

Če je imel Stalin važno, odločilno vlogo pri sestavljanju dokumentov proti Jugoslaviji in njenim voditeljem, pri kampanjah in gospodarskih in vojaških blokadah, pada odgovornost za to, kar se je zgodilo na mednarodno komunistično gibanje, na njegove voditelje, predvsem

na Komunistično partijo ZSSR in njeno vodstvo. Provokatorska vloga, ki sta jo imela Beria in Abakumov ne odstranja te odgovornosti.

Voditelji mednarodnega komunističnega gibanja, začeni od sovjetskih tovarišev, so javno, na zaslednih svojih CK in na svojih kongresih priznali napake, dali so neobičajna politična, moralna in gospodarska zadoščenja, vzpostavili so stike z Jugoslavijo na vseh področjih. Sonce je spet zasijalo, toda za bivše jugoslovanske kominformiste v zaporih, osvobojenih, v pregnanstvu, ki se vračajo, ni sonca; nasprotno, njihovo trpljenje se veča, njihovi pogoji se slabšajo in od bivših kominformistov vsega sveta se grozeče zahteva, naj jih prepustijo njihovi usodi in sprejmejo politično, moralno in fizično obsodbo, ki jo diktira «Borba».

Mi tega ne bomo nikdar storili. Ne bomo sprejeli logike «Borbe». Res je: zadržanje do kominformističnih emigrantov ni malo važna ali postranska stvar. Če mi opravičujemo te tovariše, če jim izražamo svojo solidarnost in zahtevamo amnestijo ter odpravo sleherne diskriminacije v njihovo škodo, ne ostajamo na starih stalinističnih pozicijah pač pa dokazujemo politično občutljivost, globok čul človeške in internacionalistične solidarnosti do mož in žena — tisoče jih je — ki priznavajo napake in ki zato zaslužijo, da jih tudi njihovi nasprotniki spoštujejo in cenijo.

VITTORIO VIDALI

(Članek «Borbe» je bil v celoti objavljen v prejšnji številki «Dela».)

Odgovorni urednik
RUDOLF BLAZIC (Blagi)
Založništvo «DELA»
Tiska t. d. RIVA, Torrezianca 12